

Públic

SABEM COM CONTROLAR LA PANDÈMIA, PERÒ ELS DOGMES NEOLIBERALS DIFICULTEN FER-HO

Vicenç Navarro

Professor de Salut Pública a la School of Public Health de la Johns Hopkins University; Catedràtic Emèrit de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques, Universitat Pompeu Fabra i Director del JHU-UPF Public Policy Center

25 de febrer del 2021

En un article recent vaig assenyalar que actualment sabem com contenir la pandèmia de coronavirus (**Com els dogmes neoliberals estan obstaculitzant la resolució de la pandèmia**, *Públic*, 03.02.21). Sóc docent i investigador de l'Escola de Salut Pública a The Johns Hopkins University, un dels centres acadèmics que està treballant en el tema, i puc donar testimoni que la comunitat científica sap com contenir-la, de manera que ja podríem començar a recuperar elements importants de la normalitat que ens permetessin sortir del pessimisme generalitzat i veure que sí que hi ha futur, i construir-lo de manera que puguem evitar o, si més no minimitzar el dany causat per aquesta pandèmia.

Ara bé, el fet de disposar del coneixement necessari no és garantia que pugui aplicar-se, ja que per paradoxal que pugui semblar, hi ha comportaments i creences en institucions internacionals de gran pes, influenciades per interessos econòmics i financers, que gaudeixen de gran influència política i projecció mediàtica i que, conscient o inconscientment, estan dificultant la resolució del major problema a què fa front avui la humanitat.

Analitzem, per exemple, **el cas de les vacunes anti-coronavirus**. De nou, sabem com prevenir les infeccions de coronavirus mitjançant la vacunació de la població i sabem també com distribuir aquestes vacunes. També estem, per cert, en vies d'introduir medicaments per curar o, si més no, pal·liar la gravetat de la malaltia causada pel virus. I, **tot i això, l'aplicació de tot aquest coneixement està encara molt lluny, ja que hi ha grans resistències i obstacles a nivell nacional i internacional**. Segons les anàlisis de l'agència Bloomberg, al ritme actual de vacunació, el món trigarà set anys en assolir la immunitat col·lectiva al coronavirus (amb un 75% de vacunació global).

La situació actual de la vacunació a ambdós costats de l'Atlàntic Nord

La primera dada rellevant i esperançadora en l'anàlisi de la situació de les vacunes a ambdós costats de l'Atlàntic Nord **és que**

n'estan apareixent moltes, tant als EUA com a la Unió Europea. A banda de les tres més conegudes (Pfizer, Moderna i AstraZeneca), n'hi ha d'altres a punt de sortir després de ser avaluades per les agències reguladores i, eventualment, tenir garantida la seva eficàcia i seguretat. L'última llista de previsió de noves vacunes que podrien ser produïdes als EUA i a Europa ascendia a gairebé una desena entre aquest any i el que ve.

En aquesta producció de vacunes, els Estats i la despesa pública han jugat un paper essencial, ja que s'han invertit enormes quantitats de fons públics que han permès la seva investigació, desenvolupament i producció. Aquesta despesa s'ha fet mitjançant subsidis públics i la compra d'aquests productes, garantint una gran demanda sense cap tipus de risc. Com vaig assenyalar en el meu article anterior, actualment la gran majoria de fons invertits en la producció de vacunes han estat públics, fet reconegut per l'Associació Internacional d'Indústries Farmacèutiques. **Repeteixo, sense aquests recursos, ni s'haurien desenvolupat les vacunes, ni es podria haver fet a la velocitat que s'ha fet.**

D'altra banda, **l'enorme demanda insatisfeta garanteix que no es compleixin les famoses lleis del mercat**, ja que les farmacèutiques productores d'aquestes vacunes tenen tants clients com volen i determinen els seus preus. Per això els guanys són

astronòmics, ja que els seus clients (els Estats) estan desesperats per aconseguir les vacunes. De fet, l'escassetat de vacunes reforça el poder de negociació de la indústria farmacèutica que, en diverses ocasions, ha incomplert acords i canviat de comprador en trobar-ne un de millor, i ha ocasionat problemes com els causats per AstraZeneca a la Unió Europea, posant de manifest una deficient capacitat negociadora per part de la **presidenta de la Comissió Europea, Ursula von der Leyen, causa del justificat enuig a diversos països de la UE. El sistema de negociació de la UE no ha estat a l'altura**, i el lent ritme de distribució de les vacunes als països de la UE, a més d'insatisfactori i molt car, n'és el resultat. **No hi ha dubte que la ferma orientació política conservadora i liberal** (creients del dogma liberal) **de la majoria de la direcció de les institucions de la UE explica la seva deficient gestió de la pandèmia i de la provisió de les vacunes a la població europea.**

Però hi ha una altra manera de fer-ho: posar el bé comú per sobre dels beneficis particulars de les indústries farmacèutiques

Tenim experiència que mostra que hi ha *modus operandi* per resoldre aquesta gravíssima situació diferents dels del model conservador-liberal. **El cas més clar és l'experiència amb la pràctica erradicació de la *poliomielitis* a nivell mundial, una de les malalties que va causar una major mortalitat al món durant**

el segle passat. Analitzant com es va controlar i erradicar la *poliomielitis* dècades enrere, podem veure com es va fer i com caldria fer-ho ara. Actualment, aquesta malaltia gairebé ha desaparegut i és resultat, primordialment, de la manera en què es va desenvolupar el seu pla d'erradicació. Amb l'objectiu final d'erradicar-la, es va impulsar una campanya global, liderada en gran part per l'OMS, amb l'ajut i el consens internacional. **Un element essencial d'aquella fita és que no hi va haver cap patent que obstaculitzés la producció de la vacuna a nivell mundial.** El seu descobridor, el Dr. Jonas Salk, va insistir en que no n'hi hagués i que fos de propietat pública.

Clarament es va posar el bé comú per sobre de tota la resta. **Es va considerar que hi havia béns al món, com va assenyalar el Dr. Salk, que incloïen el Sol que rebem, l'aire que respirem i el coneixement científic que salva vides, que no poden ni han d'apropiar-se per cap interès particular. El fet que el coneixement fos públic va permetre que moltíssims països produïssin vacunes.** I va ser així com es va superar aquesta pandèmia, com a exemple de la col·laboració internacional, tant en la seva producció com en la seva distribució i emmagatzematge.

Però la revolució neoliberal, iniciada a partir dels anys vuitanta, es va estendre a nivell mundial als anys noranta i, **l'any 1994, l'Organització Mundial del Comerç, mitjançant l'Acord sobre els**

Aspectes dels Drets de Propietat Intel·lectual relacionats amb el Comerç (en anglès, *Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights*), **va aprovar la propietat privada del coneixement científic implicat en la producció de vacunes. I aquí va començar el problema.** D'aquesta manera, es va posar el bé particular (aconseguir el màxim benefici a les empreses privades) per sobre del bé comú (la vida de milions de persones). A partir d'aleshores, s'ha vist com el coneixement científic s'ha posat al servei de l'optimització dels beneficis d'una indústria, la farmacèutica, sobre els interessos de la població en general. Aquest acord va dificultar i impossibilitar la transmissió de coneixement i col·laboració científiques en la producció i distribució de les vacunes. Els beneficis empresarials han passat per davant del bé comú. I d'aquest enorme retrocés en diuen "progrés" i "iniciativa empresarial". Como era previsible, **ha estat el govern federal dels EUA i el de la Unió Europea** (fervents creients del dogma neoliberal i molt influenciats per aquestes indústries farmacèutiques) **els que s'han oposat a eliminar el *copyright*** (el dret a la propietat privada del coneixement científic per sobre de qualsevol altra consideració), **encara que sigui de forma temporal mentre duri la pandèmia.**

Enfront d'aquesta realitat, és obvi que en les condicions actuals aquest sistema de producció i distribució de vacunes és summament limitat, insuficient i -afegeixo- inhumà, ja que es perdran milions de

vides si es perpetua aquest sistema de vocació empresarial. És per això que diversos països liderats per **Sudàfrica i la Índia han proposat a l'Organització Mundial del Comerç suspendre aquests drets de propietat durant la pandèmia a fi de produir vacunes de forma massiva i urgent.** Aquesta proposta continua vetada pel govern federal dels EUA i per la UE, tot i que les enquestes mostren el gran suport de la proposta fins i tot per part de la majoria dels ciutadans d'ambdós costats de l'Atlàntic Nord. En aquest sentit, l'experiència de la vacunació mostra que la divisió al món no és només entre països rics i països pobres, ja que en els primers hi ha molts pobres, i en els segons hi ha rics molt rics que no estan patint les pandèmies. La **Johns Hopkins University es troba a Baltimore, on només el 5% de la població ha estat vacunada,** essent la classe treballadora poc qualificada amb sous molt baixos, sobrerrepresentada per negres i llatins, la menys vacunada. I això, tot i que **algunes de les principals fàbriques de vacunes anticovid-19 dels Estats Units es troben a Baltimore,** sense que cap d'aquests productes, com va assenyalar recentment el Washington Post (*In a virus-ravaged city, nearly 400 million vaccine doses are being made — and shipped elsewhere, 24.02.21*), **es destinin a atendre la població d'aquesta ciutat i vagin, enlloc d'això, al "mercat nacional i internacional", és a dir, als millors compradors, entre els quals segur que no es troben la gran majoria dels països pobres.**

És per això que seria aconsellable que la població es mobilitzés a cada país i també a nivell mundial per forçar que el dret de la propietat sigui supeditat al bé comú en la producció de vacunes, xeringues i qualsevol altre producte necessari per prevenir i curar la malaltia i controlar la pandèmia. Tant als països rics com als pobres, hi ha recursos per produir aquestes vacunes. Cal, doncs, posar aquests recursos al servei de la majoria de les poblacions, dins d'un esperit de col·laboració i solidaritat mundial. La crisi climàtica ja va fer palpable la necessitat de desenvolupar respostes mundials al gran problema. Per la mateixa lògica, és urgent que hi hagi una resposta semblant, posant els interessos de la majoria de les poblacions per davant dels interessos particulars de minories (interessos econòmics i financers amb grans caixes de ressonància política i mediàtica) que controlen avui l'ordre (millor dit, desordre) mundial.